

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра соціальних теорій

(повна назва кафедри)

Д и п л о м н а   р о б о т а

бакалавра

на тему: **«ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
В СФЕРІ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ»**

[Features of activity of non-governmental organizations in the field of children's leisure]

Виконала: студентка заочної форми навчання
Напряму підготовки 6.130102 Соціальна робота
Свищова Ірина Леонтіївна

Керівник ст. викладач Богданова О. М. _____
Рецензент канд. філософ. наук, доцент Аблов А.Ф.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 10 від 30 травня.2018 р.

Захищено на засіданні ЕК №
протокол № __ від _____ 2018 р.
Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри
_____ Хлівнюк Т.П.

Голова ЕК
_____ Чернецька Ю.І..
(підпис) (ПІБ)

Одеса – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СФЕРІ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ	6
1.1. Дозвілля дітей у сучасному українському суспільстві. Нормативно-правова база.....	6
1.2. Історія діяльності недержавних організацій в сфері дозвілля дітей.....	17
1.3. Сучасні особливості діяльності недержавних організацій в сфері дозвілля дітей.....	32
Висновки до першого розділу	39
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СФЕРІ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ	41
2.1. Аналіз діяльності недержавної організації Філія «Сохнут-Україна» в м. Харкові.....	41
2.2. Особливості роботи Філія «Сохнут-Україна» в м. Харкові в сфері дозвілля дітей	43
2.3. Рекомендації щодо діяльності недержавних організацій в сфері дозвілля дітей	54
ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ	57
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	61
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Головним положенням державної освітньої політики, що зафіксовані у Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, визначений принцип єдності освіти і науки, здійснення якого визначає концентрацію сил і ресурсів на навчанні молодих фахівців – цілісних гармонійних особистостей.

Рішення цього завдання шляхом прояви конструктивного педагогічного досвіду організації дозвілля дітей у недержавних організаціях підтримуватиме підвищення якості підготовки фахівців з вищою освітою, що здатні творчо використовувати у професійній діяльності сучасні досягнення науково-технічного й культурного прогресу.

Аналіз матеріалів дослідження доводить, що вивчення питань організації дозвілля дітей знаходиться в колі насущних питань широкого загалу учених – психологів, філософів, педагогів, соціологів, економістів. Загальні проблеми організації дозвіллевої діяльності висвітлено у низці праць О.М. Бадер, О.П. Бойко, В.Й. Бочелюк, В.В. Бочелюк, Л.М. Волобуєвої, О.Ф. Воловик, В.О. Воловик, О.В. Генкіної, І.М. Гутник, І.Ю. Ісаєва, Н.В. Котельникової, Н.О. Максимовської, І.А. Пателеєвої, І.В. Петрової, С.Г. Пишун, В.М. Пичі, В.Г. Постового, Г.А. Пруденського, І.П. Сидор, О.М. Стояна, Ю.А. Стрельцова, Н. В. Яременко та ін. Учені надають багато уваги цьому питанню, адже воно дуже актуальне сьогодні. Одночасно це питання треба постійно розглядати, бо форми дозвілля, щонайбільше дитячого, постійно еволюціонують і залежать від політичної, економічної, соціальної, культурної ситуації в країні.

Досліджування дозвіллевої діяльності в її рухливому розвитку підтримує глибше проникнення в сутність цього явища, сприяє визначити події сучасності як закономірний результат еволюційного руху людського суспільства. Історичний підхід дозволяє викласти в дозвіллевій діяльності суцільне, що є присутнім в усі історичні епохи, та специфічне, те, що характерне саме для конкретного часу.

Сьогодні в організації дозвілля дітей помітну роль грають недержавні організації. Демонструючи свій, досить апробований, досвід виховної роботи, підтверджуючи ефективність виховних технологій, дитячі недержавні об'єднання стверджують себе в якості активних учасників виховного процесу і, як суб'єкти виховання, сприяють твердженням моральних цінностей в державі. Вони потрібні дітям для прояву ініціативи, самостійності, для посиленої і реальної участі в житті суспільства, для задоволення потреб в спілкуванні з однолітками, особистісного затвердження в суспільно-значимій діяльності. Але, не дивлячись на все це, достатньої уваги питанню особливості діяльності недержавних організацій в сфері дозвілля дітей дослідниками приділено не було, що і пояснює **актуальність дослідження** цієї теми.

Об'єкт дослідження – діяльність недержавних організацій в сфері дозвілля дітей.

Предмет дослідження - діяльність недержавних організацій в сфері дозвілля дітей.

Мета дослідження – виявити особливості діяльності недержавних організацій в сфері дозвілля дітей.

Виходячи з мети дослідження сформулюємо **завдання**:

- розкрити суть поняття дозвілля дітей у сучасному українському суспільстві та освітити нормативно-правову законодавчу базу, що регламентує його;
- проаналізувати історію діяльності недержавних організацій в сфері дозвілля дітей;
- виділити сучасні особливості діяльності недержавних організацій в сфері дозвілля дітей;
- охарактеризувати недержавну організацію Філія «Сохнут-Україна» в м. Харкові;
- провести дослідження особливостей роботи недержавної організації «Філії «Сохнут-Україна» в м. Харкові в сфері дозвілля дітей;

- сформулювати рекомендації по роботі недержавної організації «Філії «Сохнут-Україна» в м. Харкові.

Методи дослідження: спостереження, порівняння, узагальнення, співбесіда, аналіз і синтез, індукція, дедукція.

Результати дослідження мають теоретичну і практичну значимість.

Теоретична значимість роботи полягає в систематизації наукового матеріалу, а також об'єднання існуючих знань з питання організації дитячого дозвілля у недержавних організаціях.

Практична значимість роботи полягає в можливості використання даного матеріалу соціальними працівниками, клубними працівниками, педагогами, які зможуть знайти будь-які корисні поради та рекомендації, або невідомі факти, що можуть бути корисні в професійній діяльності.

Рекомендації, щодо особливості діяльності недержавних організацій в сфері дозвілля дітей, що відпрацьовані у ході роботи, можуть бути корисними спеціалістам даних служб у практичній діяльності.

Структура роботи визначається поставленими в ній дослідницькими завданнями, а також характером залученого матеріалу. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

Апробація результатів дослідження: Основні наукові матеріали та результати досліджень доповідались на 74-й звітній студентській науковій конференції ОНУ імені І.І.Мечнікова(2018)

Публікації. За матеріалами дипломної роботи опубліковано тези у виданні Матеріали 74-й звітної студентської наукової конференції ОНУ ім. І.І.Мечнікова (2018).

Багато в чому Україна стикається з такими ж труднощами в залученні молодих людей, як і інші країни. Серед проблем залучення молоді філією «Сохнут-Україна» в м. Харкові виділяються проблеми роботи з тією категорією, що байдужа до власного єврейства, адже можна проводити чітку відмінність між тими, хто бере участь в єврейському житті, і тими, хто ні.

Складнощі, що виникають в Україні, хоча і посилені в силу історичних подій регіону, трохи відрізняються від складнощів, з якими доводиться стикатися євреям з інших країн і континентів. Іудаїзм і єврейське життя повинні бути досить привабливими, щоб люди захотіли познайомитися з ними ближче, і індивідуальні потреби і особисті інтереси якимось чином повинні бути враховані при розробки стратегії розвитку всієї громади. Таким чином, діяльність сучасних недержавних організацій в сфері дозвілля дітей стає все більш затребуваною та актуальною.

Необхідно посилити співпрацю між існуючими організаціями для створення тіснішої зв'язок між різними ініціативами, і знизити бар'єри для входу, щоб ніхто не залишився в стороні, особливо по фінансовим міркуванням.

ВИСНОВКИ

Сьогодні в організації дозвілля дітей помітну роль грають недержавні організації. Демонструючи свій, досить апробований, досвід виховної роботи, підтверджуючи ефективність виховних технологій, дитячі недержавні об'єднання стверджують себе в якості активних учасників виховного процесу і, як суб'єкти виховання, сприяють твердженню моральних цінностей в державі. Вони потрібні дітям для прояву ініціативи, самостійності, для посильної і реальної участі в житті суспільства, для задоволення потреб в спілкуванні з однолітками, особистісного затвердження в суспільно-значимій діяльності.

Недержавні організації також важливі там, де потрібно змінити світогляд, де потрібні особистісні або міжособистісні зміни, де потрібна індивідуальна послуга. Професійний потенціал недержавних організацій, а також безпосередня зацікавленість і гнучкість реагування на виникаючі проблеми, діяльність на міжгалузевому рівні - все це визначає ту нішу, той особливий сегмент ринку соціальних послуг, який займають недержавні організації.

Організоване дозвілля навчає дітей цінувати й організовувати свій вільний час, обирати заняття за інтересами, потребами, за їх значенням у житті; бути організатором себе та інших, лідером і підлеглим, творцем і виконавцем; жити серед людей, поважати їх індивідуальність, цінувати чужі інтереси, радіти успіху кожного, зберігати дружні зв'язки.

Сьогодні в Україні офіційно зареєстровано 173 всеукраїнських молодіжних загальноукраїнських організацій, 19 всеукраїнських спілок молодіжних громадських організацій та 18 все українських дитячих громадських організацій, територіальними органами юстиції - 751 місцеву дитячу громадську організацію, метою яких є діяльність в інтересах дітей. Серед них значне місце займає єврейське агентство для Ізраїлю («Сохнут»), яке було створено ще в 1929 році.

Сохнут - це міжнародна некомерційна єврейська організація з головним офісом в Єрусалимі, яка діє безпосередньо або через своїх представників в 58 країнах світу. До керівних органів Єврейського агентства входять ізраїльтяни і євреї діаспори, які дотримуються різних політичних поглядів і релігійних течій. Існує єврейське агентство на пожертвування євреїв і єврейських організацій усього світу.

Філія ЕА «Сохнут» працює в Україні з 1991 року. Метою діяльності Філії є надання допомоги та сприяння єврейському населенню України у відродженні культури і традицій.

Аналізуючи діяльність Філії «Сохнут-Україна» в м. Харкові, ми прийшли до висновку, що дитячі та молодіжні програми Філії проходять цілий рік. В них

зустрічаються діти різного віку та інтересів: від школярів молодших класів до студентів.

Наповнення програм завжди залежить від віку учасників, інтересів дітей і молоді. Це дозволяє зробити кожную програму захоплюючою та пізнавальною, повною емоцій і вражень, нових умінь і знань. Готують наповнення програм професійні та досвідчені ведучі (мадріхі) з міст СНД і Ізраїлю.

Дитячий денний табір в приміщенні офісу «Сохнут» м. Харків об'єднує дітей віком від 6 до 13 років. Вони перебувають в таборі з 9 ранку до 6 години вечора. В програмі зазвичай плануються різні ігрові заняття, творчі майстер-класи, уроки івриту, а також захоплюючі виїзди на різні екскурсії.

Розглядаючи результати діяльності дитячого денного табору в приміщенні офісу «Сохнут» м. Харків, що об'єднує дітей віком від 6 до 13 років, які перебувають в таборі з 9 ранку до 6 години вечора, ми виявили, що в результаті участі в проекті, за оцінкою учасників, покращився розуміння дітьми культури свого народу, а також підвищилася готовність спілкуватися з дітьми інших національностей. У молоді підвищилася готовність і бажання спілкуватися з молоддю іншої національності. У багатьох випадках спілкування тих, хто вивчає мову і допоміжних учнів продовжилося і після закінчення проекту, особливо якщо вони проживали в одній місцевості.

Було виявлено, що складнощі, що виникають в Україні, хоча і посилені в силу історичних подій регіону, трохи відрізняються від складнощів, з якими доводиться стикатися євреям з інших країн і континентів. Іудаїзм і єврейське життя повинні бути досить привабливими, щоб люди захотіли познайомитися з ними ближче, і індивідуальні потреби і особисті інтереси якимось чином повинні бути враховані при розробки стратегії розвитку всієї громади. Таким чином, діяльність сучасних недержавних організацій в сфері дозвілля дітей стає все більш затребуваною та актуальною.

Необхідно посилити співпрацю між існуючими організаціями для створення тіснішої зв'язок між різними ініціативами, і знизити бар'єри для

входу, щоб ніхто не залишився в стороні, особливо по фінансовим міркуванням.

У ході роботи її мета - виявити особливості діяльності недержавних організацій в сфері дозвілля дітей – була досягнута, задачі вирішені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Белецька І.В. Сучасна соціокультурна ситуація у сфері дозвілля молоді / І.В. Белецька // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. - Луганськ, 2010. - №9. - С.71-76.
2. Бенъ О. Молодіжні громадські організації: концептуалізація поняття, функції, класифікація // http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlnu_sociology/2008_02/Ben'.pdf
3. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / Д.Б. Богоявленская – М.: 2012. – 320 с.
4. Божович Л.И. Проблемы формирования личности / Л.И. Божович. – М.: Директ-Медиа, 2012. – 612 с.
5. Бойчев І.І. Специфіка педагогічної організації культурного дозвілля учнів // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – Ізмаїл, 2014. – Вип.17. – С.3-7.
6. Бойчев И.И. К вопросу педагогизации культурно-досуговой деятельности учащихся // Початкова школа українського подунав'я: минуле, теперішнє, майбутнє /Зб. мат. регіон. наук.-практ. конф. – Ізмаїл, 2011. — С.7-10.
7. Брилін Б.А. Педагогічні проблеми організації вільного часу // Психологія і педагогіка. – 2016. – №4. – С. 72-76.
8. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Выготский. – М.: Просвещение, 2011. – 92 с.
9. Выготский Л.С. Психология развития ребенка / Л.С. Выготский. – М.: Эксмо, 2013. – 508 с.
10. Выготский Л. С. Психология развития человека. (Библиотека всемирной психологии) / Л. С. Выготский. – М.: Эксмо, 2015. – 1136 с.
11. Вишняк А.И. Тарасенко, В.И. Культура молодежного досуга / А.И. Вишняк, В.И. Тарасенко. - Киев: Высшая школа, 2014. – 210 с.

12. Грушин Б. Творческий потенциал свободного времени / Б. Гришин. - М: Профиздат, 2015. – 167 с.
13. Горбатова И.И., Каменец, А.В. Деятельность клубов / И.И. Горбатова, А.В. Каменец. - Аналитический обзор. - М.: ГИВЦ МК Р.Ф., 2014. – 220 с.
14. Гуревич К. М. Индивидуально-психологические особенности школьников / К. М. Гуревич. – М.: Просвещение, 2009. – 176 с.
15. Давыдов В.В. Психическое развитие ребенка / В.В. Давыдов. – М.: 2012. – 160 с.
16. Демченко А. Некоторые проблемы современного развития культурно-досуговой деятельности и народного творчества // Культурно-досуговая деятельность и народное творчество. - М.: ГИВЦ МК. Р.Ф., 2014. – 49 с.
17. Держалюк О. Динаміка та розширення спектру діяльності громадських організацій як складові демократизації українського суспільства // <http://www.niss.gov.ua/Monitor/May08/03.htm>
18. Дозвілля в Україні. Теоретичні та емпіричні аспекти: Монографія. – К.: Видавничий центр ДАКККМ. – 2003. – 224 с.
19. Дрозина В.В., Дильман, В.Л. Механизм творчества решения нестандартных задач: руководство для тех, кто хочет научиться решать нестандартные задачи / В.В. Дрозина, В.Л. Дильман. – М.: Бинوم. Лаборатория знаний, 2013. – 255 с.
20. Ерошенков И.Н. Культурно-досуговая деятельность в современных условиях / И.Н. Ерошенков. - М.: НГИК, 2014. – 32 с.
21. Закон України «Про об'єднання громадян» // Відомості Верховної ради України. – 2012. - №34. – ст. 504.
22. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-ХІІ; зі змінами та доповненнями станом на 20.11.2012.
23. Закон України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 № 1841-ІІІ; зі змінами та доповненнями станом на 16.10.2012.

24. Зебзеева В.А. Теория решения изобретательских задач: методы активизации детей дошкольного возраста / В.А. Зебзеева // Современные тенденции развития науки и технологий: IV междунар. науч. практ. конф. (31 июля 2015 г.) – Часть VI, г. Белгород: ИП Ткачева Е.П., 2015. С. 40-42
25. Злобіна О. Дозвілля молоді України та Росії активно переноситься в Інтернет-мережу // <http://dif.org.ua/ua/analit/rkfej>
26. Каменец А.В. Деятельность клубных учреждений в современных условиях: Учебное пособие / А.В. Каменец. - М.: МГУК, 2013. - 41с.
27. Киселева Т.Г., Красильникова Ю.Д. Межведомственные культурно-досуговые центры открытого типа // Социальная педагогика: Проблемы, поиски, решения: Проспект / ВНИК АПН РФ. - М.: 2014. –311 с.
28. Киселева Т.Г., Красильников Ю.Д. Основы социально-культурной деятельности: Учебное пособие / Т.Г. Киселева, Ю.Д. Красильников. - М.: Издательство МГУК, 2014. - 136 с.
29. Ковалько В.И. Младшие школьники после уроков / В.И. Ковалько. - М.: Эксмо, 2007. – 334 с.
30. Кравцова Е. Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе / Е. Е. Кравцова. – М.: Академия, 2016. – 320 с.
31. Кравченко О.В. Креативний потенціал рекреативної діяльності / О.В. Кравченко [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/kravchenko17.htm
32. Культурно-досуговая деятельность: Учебное пособие / Под ред. Жаркова, А.Д., Чижикова, В.М. - М.: Издательство МГУК, 2013. – 48 с.
33. Куц О.С., Ружило О.В. Спосіб життя і дозвілля учнівської молоді в нових соціально-економічних умовах // Актуальні проблеми розвитку фізичної культури і спорту у ВМЗ України. – Львів, 2009. – С. 162-164.
34. Лейтес Н.С. Психология одаренности детей и подростков / Н.С. Лейтес. М.: Академия, 2011. — 416 с.
35. Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка / М.И. Лисина. – М.: Воронеж, 2013. – 384 с.

36. Меньшикова Е.А. О психолого-педагогической природе любопытства и любознательности детей // Вестник Томского государственного педагогического университета, 2016. - №1. - С. 88-92.
37. Мейлах Б.С. Психология художественного творчества: предмет и пути исследования // Психология процессов художественного творчества. – СПб., 2015. – 207 с.
38. Мид М. Культура и мир детства. Избранные произведения / М. Мид. – М.: Наука, 2012. – С. 308-321.
39. Михайловська О. Держава і розвиток інститутів громадянського суспільства // Політичний менеджмент. – 2005. - №3 (12). - С. 108 – 114.
40. Мосалев Б.Г. Досуг / Б.Г. Мосалев. - М.: Изд-во МГУК, 2015. – 85 с.
41. Обухова Л.Ф. Детская возрастная психология / Л.Ф. Обухова. – М.: МГППУ, 2012. – 374 с.
42. Опалько Ю. Розвиток громадянського суспільства в Україні: відповідність стандартам Ради Європи // <http://www.niss.gov.ua/Monitor/May2009/14.htm>
43. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах / І.В. Петрова. - К.: Кондор, 2008 - 408 с.
44. Піча В.М. Культура вільного часу (Філософсько-соціологічний аналіз) / В.М. Піча. - Львів: «Світ», 2010. - 152 с.
45. Положення про позашкільний навчальний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 №433.
46. Положенням про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004р. №651.
47. Проблемы досуговой деятельности современной молодежи и пути их преодоления // Закон и право. - 2015. - №10. - С. 85-86.
48. Пуйлова М. А., Гринева И. В. Развитие творческих способностей младших школьников на уроках гуманитарного цикла // Научно-методический

электронный журнал «Концепт». – 2015. – № 12 (декабрь). – С. 161–165. – URL: <http://e-koncept.ru/2015/15439.htm>.

49. Рева С. Участь громадськості у процесі формування та реалізації державної політики // Політичний менеджмент. – 2006. – №3 (18). - С. 67 – 73.

50. Свищова І.Л. Збірник тез доповідей 74-й щорічної студентської конференції Одеського національного університету ім. І.І.Мечнікова 26-27 квітня 2018р/ Свищова І.Л., Богданова О.М. // Одеса О.: вид.ОНУ ім. І.І.Мечнікова, 2018.- С.133-135.

51. Скляр С.Ю. Соціокультурні трансформації дозвіллевого простору молоді в умовах суспільних перетворень в Україні / С.Ю. Скляр // Соціальні технології. - 2010. - №10. - С. 206-214.

52. Скрипунова Е.А., Морозов А.А. О предпочтениях городской молодежи // Социс. - М.: №1. - 2012. - С.105-110.

53. Сысун О.И. Формирование и развитие способностей детей к творчеству // Начальная школа. – 2006. - № 11. – С.12-15.

54. Социальное проектирование в сфере культуры. Перспективные модели учреждений культуры: Сб. науч. тр. / НИИ культуры. - М.: 2013. - С.22-91.

55. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2010 роки: Звіт за даними дослідження / Л. Паливода, С. Голота. - К. : ВД «Купол», 2010. – 118 с.

56. Степаненко І. Концептуальна невизначеність громадянського суспільства в Україні: можливості подолання / Розвиток демократії в Україні: матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, 29 вересня – 1 жовтня 2000 р.). – К.: «Центр освітніх ініціатив», 2011. – С. 581 – 597.

57. Страхова Н.М. Новые подходы к организации образовательного процесса // Завуч начальной школы. - Ростов НУД: Феникс, 2013. № 3.- 107 с.

58. Талызина Н.Ф. Формирование познавательной деятельности младших школьников Н.Ф. Талызина. - М., 2015. – 174 с.

59. Теплов Б.М. Избранные труды: В 2 т. / Сост.: Н.С. Лейтес, И.В. Равич-Щербо. – М.: 2014. – 328 с.
60. Теплов Б. М. Проблемы индивидуальных различий / Б.М. Теплов. – М.: Просвещение, 2011. – 220 с.
61. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки – 2005 / За ред. О. Власюка. – К.: Знання, 2015. – 608 с.
62. Українське суспільство 1992 – 2008. Соціологічний моніторинг / За ред. д. е. н. В. Ворони, д. соц. н. М. Шульги. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2008. – 636 с.
63. Ушачев В.П. Обучение основам творческой деятельности / В.П. Ушачев. – Магнитогорск, 2012. – 55 с.
64. Ушинский К.Д. Избранные педагогические сочинения / К.Д. Ушинский. – М.: 2014. – 584 с.
65. Фатов А.В. Поиски путей совершенствования культурно-досуговой деятельности молодежи // Объединенный научный журнал. - 2016. - №16. - С. 62-66.
66. Фатов А.В. Контркультурные феномены в молодежной среде - свидетельство деградации или движущая сила культурно-исторического процесса // Педагогические науки. - 2013. - № 4. - С. 107-111.
67. Фатов А.В. Роль культурно-досуговой деятельности в социальном воспитании студенческой молодежи [Текст] // Образование: исследовано в мире. - М.: ГНУ им. К.Д. Ушинского. - 2012. – 120с.
68. Флерина Е.А. Эстетическое воспитание младшего школьника / Е.А. Флерина. - М., 2014. – 76 с.
69. Цимбалюк Н.М. Інституціональна модернізація культурно-дозвілдової сфери в Україні: дис... д-ра соціол. наук: 22.00.04 / Н.М. Цимбалюк / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2005. - 40 с.
70. Черніговець Т.І. Дитяче дозвілля як предмет педагогічних студій // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. пр. РДГУ. – Рівне.: РДГУ, 2014. — Ч.2. — С. 75 – 78.

71. Шадриков В.Д. Развитие способностей / Начальная школа. - М., 2014. № 5. - 120с.
72. Шадриков В.Д. Способности, одаренность, талант // Развитие и одаренность. - М.: Наука. 2015. – 203 с.
73. Хуторской А.В. Современная дидактика / А.В. Хуторской. – 2-е издание, переработанное. – М.: Высшая школа, 2013. – 639 с.
74. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды / Д.Б. Эльконин. – М.: 2012. – 560 с.
75. Эльконин Д.Б. Основные вопросы теории детской игры / Под ред. сост. Б.Д. Эльконин // Детская психология: учеб, пособие для студ. высш. учеб, заведений. – 2-е изд. – М.: Академия, 2012. – С. 317-337.
76. Ярошевский М.Г. Психология творчества и творчество в психологии / [http: www.superidea.ru/tm/ps/yarosh.htm](http://www.superidea.ru/tm/ps/yarosh.htm)